

גמ' ב"ק (ט.) - האחין שחלקו

רב דניאל שטיין

א. רא"ש (סי' ב') - ולעולם אין כופין למשלם ליתן מנכסים אלא מה שלבו חפץ ובלבד שלא יפחות לו מדינו לנזקין בעידית ולב"ח בבינונית ולכתובת אשה בזיבורית ולא יבררו מנכסין שום קרקע לומר בזה אנחנו חפצים וכן לענין מטלטלין נותן לו מאיזה חפץ שירצה. [הגהות אשר"י (שם) - אבל התוספות וכן בא"ז וכן מהרי"ח לא חלקו בזה אלא לעולם יגבה מזיק מבינונית אם ירצה וכן ב"ח מזיבורית].

ב. ס' קהלות יעקב (סי' ו') - דיש לחקור בטעם הדבר שאמרה התורה מיטב שדהו די"ל משום שכונת התורה שהניזק יקבל דמי נזקו מן הרצוי לו ביותר, וי"ל דעיקר הטעם דמיטב משום דבאמת עיקר דין תשלומין הוא כסף, ומה שמהני שוה כסף ככסף הוא משום שע"י השהו כסף יכול הנזק להשיג כסף שימכרם ויקח דמיהן, ולכן אמרה תורה לשלם ממיטב לפי שהוא קרוב יותר לכסף דקפצי עלי זביני, אבל אין כונת התורה בדין מיטב כדי שהניזק יקבל את הרצוי לו ביותר.

ג. רי"ף (ד. בדפי הרי"ף) - איתמר ג' אחים שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר ויתר ורב אסי אמר נוטל רביע בקרקע ורביע במעות רב אסי מספקא ליה אי כרב או כשמואל וכיון דמספקא ליה קי"ל ממון המוטל בספק חולקין וכבר איפסיקא הלכתא בהדיא בפרק האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך [בבא בתרא ק"ז ע"א] כרב דאמרינן התם והלכתא בטלה מחלוקת הלכך לגבי שני אחין שחלקו אחד נטל קרקע ואחד נטל כספים ובא בעל חוב ונטל את הקרקע דינא הוא דאזיל האי ושקיל פלגא בכספים ולא מצי אידך למימר ליה להכי שקלי כספים דאי מיגנבי לא משתלימנא מינך ולהכי שקלת ארעא דאי מיטרפא לא משתלימת מינאי.

ד. נימוקי יוסף ב"ב (נא. בדפי הרי"ף) - יורשין הוי וכח הירושה לא הויא אלא היכא דמטי ליה לאחוי מאי דחזי ליה לפום ממונא דשבק אבוהון וכיון דבא בע"ח ונטל חלקו של אחד מהן איגלאי מילתא דמה שחלקו תחילה לאו חלוקה היא דכחלוקה בטעות הויא ובטלה.

ה. רא"ש (סי' ו') - דסברא מוחלטת היא דיתמי כרעא דאבוהון אינון לפרוע חובת אביהן בשוה בין נטלו שניהם קרקע בין נטל אחד קרקע ואחד כספים הלכך תלה הרי"ף פסק הכרע בין אלו שתי הסברות בהיא פיסקא דבית כור דפסיק הלכה כרב דאמר בטלה מחלוקת.

ו. רמב"ם (פכ"ה מלוה ה"י) - שנים שעברו לאחד כשיבוא המלוה ליפרע מן הערב יפרע מאי זה מהן שירצה, ואם לא היה לאחד כדי החוב חוזר ותובע השני בשאר החוב. [מגיד משנה (שם) - יש לדין זה ראייה ממה שאמרו פרק בית כור (דף קז) שלשה אחין שחלקו ובא ב"ח ונטל חלקו של אחד מהם ואף על גב דקי"ל נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ביה אלמא המלוה על ידי שני ערבים נפרע מאיזה מהן שירצה ויש שדחקו והעמידו זו בשאין לשאר האחין בינונית א"נ שהיה חלקו של זה אפותיקי מפורש וכו' וזה דעת הרמב"ן ז"ל אבל הרשב"א ז"ל הסכים לדברי רבינו וחלק בין שני ערבים לשנים שלוו לפי שכיון שהמלוה אחת הערבות אינו חל לחצאין או יתחייב כל אחד בכל או לא יתחייב כלל דמי חלקו להן שהרי הן לא נתחייבו מחמת שום דבר שלקחו ממנו שנאמר לכל אחד נתן חציו או הפקיד חציו אלא ללוה הלוה הכל והערבין לבטחון כעין משכון ואין השיעבוד חל לחצאין]. [אור שמח (שם) - אמנם תמוה לי על דברי ההמ"ג, כיון דהסכים לשיטת רבינו בשנים שעברו דנפרע מכל מי שירצה, א"כ איך פסק לעיל פרק י"ט הלכה ה' דבע"ח הטורף מן הלוקח אם מכר נכסיו לשני בני אדם גובה לפי חשבון מכל אחד, הלא כל הנכסים מדין ערב, וגובה מאיזה מהן שירצה, והלא המגיד הוכיח זה הדין מבע"ח הטורף מן היורשין, ומאי שנא בין יורשין ללקוחות].

ז. רמב"ם (פי"ט מלוה ה"ה) - מכרן לשלשה בני אדם בבת אחת הרי כולן נכנסו תחת הבעלים והניזקין טורפין מן ב העידית ובעל חוב טורף מן הבינונית וכתובת אשה טורפת מן הזיבורית, מכרן לזה אחר זה כולן טורפין מן האחרון לא הספיק טורפין משלפניו לא הספיק טורפין משלפני פניו, אפילו היה האחרון הוא שלקח הזיבורית שהרי הלוקח הקודם אומר לטורף הנחתי לך מקום לגבות ממנו.

ח. אבי עזרי (פכ"ה מלוה ה"י) - הוא משום דחיובו של הערב אין זה שמחויב לפרוע החוב של הלוה ולפוטרו מהחיוב אלא שחיוב הערב הוא חיוב עצמותו שהוא חייב עצמו בכך וכך כפי השיעור שזה לוח וכו' וע"כ אין ערב אחד יכול לדחותו להשני וכו' וזהו שמוכח המגיד משנה משני אחין שחילקו שיכול לגבות מאחת מהם הכל, ומשום שגם ביורשים הדין הוא שע"י שירשו קרקע משועבדת חוזר חיוב הגוף על היורשים לפרוע חובת אביהם משום דיורשים כרעיא דאבוהון וכו', משא"כ בשני לקוחות וכו', והוא שפיר פרעון על חיוב של הלוה ואין חייב הלוקח לפרוע חובו של הלוה מטעם חיוב הגוף וא"כ כל אחד דוחה אותו על השני.

ט. שו"ע (חז"מ סי' קי"א סע' כ') - אף על גב דלא כתב דאקנה, אם קנה והוריש, גובה. ויש חולקין.